

Більовський М. О., аспірант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Bilovskyi M., postgraduate student of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

MODERN STATUS AND RESULTS OF PUBLIC GOVERNANCE AND ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE FIELD OF ENERGY SAVING AND ENERGY EFFICIENCY IN UKRAINE

Охарактеризовано сучасний стан публічного управління та адміністрування у сфері енергозбереження та енергоефективності в Україні. Проаналізовано рівень запровадження заходів енергозбереження та енергоефективності в усі сфери суспільного життя. Визначено результативність механізмів публічного управління та адміністрування у сфері енергозбереження та енергоефективності в Україні.

Ключові слова: *публічне управління та адміністрування, енергозбереження, енергоефективність, механізми публічного управління та адміністрування у сфері енергозбереження та енергоефективності.*

The current state of public administration and administration in the field of energy saving and energy efficiency in Ukraine is described. The level of implementation of measures of energy saving and energy efficiency in all spheres of public life is analyzed. The effectiveness of public administration and administration mechanisms in the sphere of energy saving and energy efficiency in Ukraine is determined.

Keywords: *public administration and administration, energy saving, energy efficiency, public administration and administration mechanisms in the field of energy saving and energy efficiency.*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів подальшого сталого розвитку України є побудова моделі суспільного розвитку на основі енергозбереження та енергоефективності. Пожвавлення темпів економічного розвитку, забезпечення необхідного рівня національної енергетичної безпеки, вирішення існуючих соціальних проблем та підвищення рівня життя населення в значній мірі залежить не тільки (і не стільки) від кількості доступних енергетичних ресурсів, а від ефективності їх використання в усіх сферах суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу сучасного стану та

проблемних аспектів публічного управління та адміністрування у сфері енергозбереження та енергоефективності в Україні присвятили свої публікації такі вчені, як О. Волошин, А. Денисенко, С. Майстро, Я. Михайлишин та ін. [2; 6; 7]. Однак чимало питань стосовно визначення напрямів підвищення результативності механізмів публічного управління та адміністрування у сфері енергозбереження та енергоефективності в Україні залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного стану та визначення результативності механізмів публічного управління та адміністрування у сфері енергозбереження та енергоефективності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш поширених індикаторів вимірювання ефективності споживання енергії в країні є енергоємність економіки, а саме відношення загального енергоспоживання країни та ВВП. Загалом цей індикатор показує, скільки було витрачено енергії на те, щоб виробити одиницю ВВП.

Дані щодо енергоємності ВВП України за період 2007 – 2017 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Енергоємність ВВП України [4]

№	Показники / роки	2007	2010	2013	2014	2015	2016	2017
1.	ВВП за ПКС 2011, млрд. дол.	395,2	358,9	379,3	354,5	319,8	327,2	335,4
Кінцеве енергоспоживання								
2.	Кінцеве енергоспоживання, тис. т н.е.	85955	74004	69557	61460	50831	51645	50086
3.	Енергоємність, т н.е./тис. дол.	0,217	0,206	0,183	0,173	0,159	0,158	0,149
Загальне постачання первинної енергії								
4.	Загальне постачання первинної енергії, тис. т н.е.	139330	132308	115940	105683	90090	91658	89625
5.	Енергоємність, н.е. / тис. дол.	0,352	0,368	0,305	0,298	0,282	0,280	0,267

Так, енергоємність ВВП України за паритетом купівельної спроможності за підсумками 2017 р. склало 0,267 н.е. / тис. дол., що на 24,1% менше, ніж у 2007 р.

Однак навіть такої позитивної динаміки недостатньо у порівнянні з кращими світовими зразками. Адже за цим показником Україна входить до ТОП-10 країн із найменш ефективним використанням енергії (рис. 1).

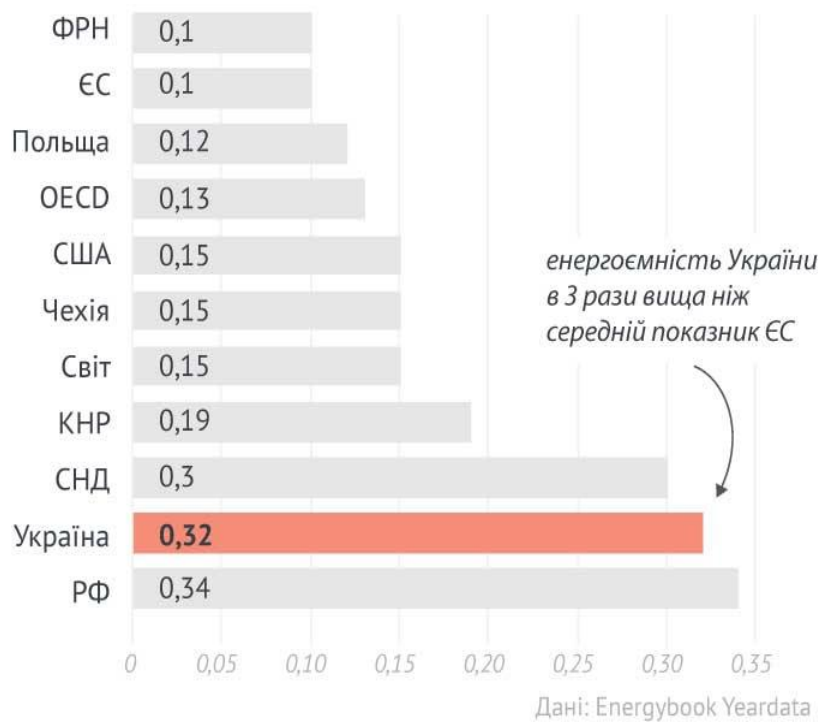

Рис. 1. Енергоємність економік різних країн, т н.е./тис. дол. США, за ПКС [2].

Так, щоб виробити \$1000 ВВП, Україна витратила у 2013 р. 0,32 т нафтового еквівалента енергії, що більш ніж удвічі більше, ніж у середньому в світі та більш, ніж утричі більше, ніж енергоємність ВВП в середньому в Європейському Союзі, в якому, щоб виробити \$1000 ВВП витрачають лише 0,1 т нафтового еквівалента енергії. І хоча з середини 90-х до 2017 р. Україна досягла істотних успіхів у підвищенні енергоефективності економіки, наша країна досі витрачає в 2 рази більше енергії на одиницю ВВП, ніж в середньому країни-члени ОЕСР.

Більше того, попри згаданий прогрес в останні роки, енергоємність економіки України зараз є такою, яку мала Польща ще у 1990 р. [2].

Істотні зміни відбуваються також у структурі кінцевого енергоспоживання в Україні за період 2007 – 2017 рр. (табл. 2).

Збільшення питомої ваги в загальному енергоспоживанні за період 2007-2017 рр. таких секторів економіки, як сектор послуг (з 5,8% у 2007 р. до 8,8% - у 2017 р.) та сільське, лісове та рибне господарство (з 2,3% у 2007 р. до 3,7% - у 2017 р.) можна пояснити їх сучасним інтенсивним розвитком та, у зв'язку з цим, зниженням енергоємності виробництва та надання послуг, особливо в період після 2013 р.

Слід зазначити, що за вказаний період на перше місце за кінцевим енергоспоживанням в Україні вийшов сектор економіки – домашні домогосподарства – 32,8% енергоспоживання у 2017 р. у порівнянні з 26,8% від загального енергоспоживання у 2007 р.

Кінцеве енергоспоживання в Україні [5]

№	Показники / роки	2007	2010	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Загальне кінцеве енергоспоживання, тис. т н.е.	85955	74004	69557	61460	50831	51645	50086
	в т.ч.							
2.	Промисловість	32852	25327	21864	20570	16409	14955	15103
3.	у % до підсумку	38,2	34,2	31,4	33,5	32,3	29,0	30,2
4.	Транспорт	15417	12627	11280	10327	8750	9165	9768
5.	у % до підсумку	17,9	17,1	16,2	16,8	17,2	17,7	19,5
6	Домашні господарства	23001	23813	23495	20384	16554	17586	16435
7	у % до підсумку	26,8	32,2	33,8	33,2	32,6	34,1	32,8
8	Сектор послуг	4956	4643	5745	4663	3838	4856	4396
9	у % до підсумку	5,8	6,3	8,3	7,6	7,6	9,4	8,8
10	Сільське, лісове та рибне господарство	2018	2036	2242	2016	1961	2142	1870
11	у % до підсумку	2,3	2,8	3,2	3,3	3,9	4,1	3,7
12	Неенергетичне використання енергії	7712	5547	4932	3500	3318	2910	2515
13	у % до підсумку	9,0	7,5	7,1	5,7	6,5	5,6	5,0

Друге місце за кінцевим енергоспоживання в Україні займає промисловість – 30,2% енергоспоживання в 2017 р. у порівнянні з 38,2% від загального енергоспоживання у 2007 р. На нашу думку, це не тільки наслідок втрати частини промисловості на Донбасі та в Криму, а й неефективна державна політика енергозбереження в найбільш неререформованому секторі економіки – житлово-комунальному господарстві країни.

Адже населення є найбільшим споживачем енергії в Україні. З усіх видів енергії населення найбільше споживає природний газ. Через низьку енергоефективність будівлі, теплові мережі в Україні витрачають набагато більше енергії, ніж в розвинутих країнах. Енергоефективність житла є вкрай низькою. Насамперед це зумовлено структурою житлового фонду країни, адже 85% будівель мають вік понад 25 років. Вартість опалення, яке українці сплачують сьогодні, є результатом інженерних та державно-управлінських рішень, ухвалених понад чверть століття назад. І рахунки тільки збільшуватимуться (якщо нічого не робити), бо інфраструктура продовжує зношуватися і втрати тепла в мережах та будівлях зростають [2].

За даними Міністерства регіонального розвитку, з 18,6 млрд м³ газу, що постачаються населенню, ефективно використовуються лише 38%. Все інше втрачається під час виробництва, транспортування та кінцевого споживання. На всіх етапах постачання тепла та газу для населення втрачається понад 11 млрд. м³. Найбільшим рекордсменом із марнотратства енергії в

житловому секторі (63%) є Київ, який споживає газу на гарячу воду та централізоване опалення більше, ніж уся Харківська, Дніпровська, Запорізька та Донецька області разом узяті [2].

Найбільше тепла (а тому й природного газу) в Україні втрачається саме в будівлях та мережах (рис. 2).

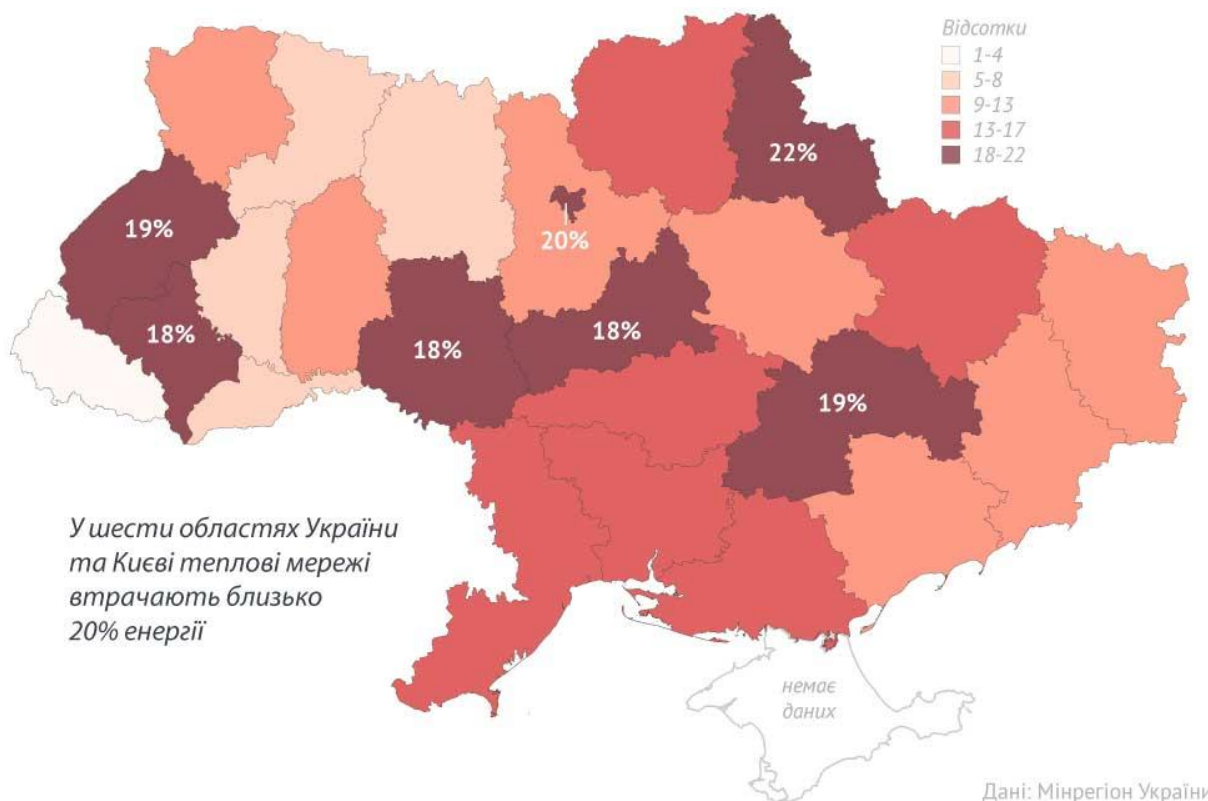

Рис. 2. Втрати теплової енергії у мережах України, % [2].

Так, у шести областях України та м. Києві теплові мережі втрачають близько 20% енергії: Сумська область – 22%; м. Київ – 20%; Дніпропетровська область – 19%; Львівська область – 19%; Черкаська, Вінницька, Івано-Франківська області – по 18%.

Для вирішення цієї проблеми, в першу чергу, необхідно забезпечити будівлі приладами обліку теплової енергії.

Однак станом на 1 вересня 2018 р., в Україні тільки у 81,4% будинків встановлені прилади обліку спожитої теплової енергії. При цьому найбільше лічильників встановили в Миколаївській області - 2051 будинків (97,7%) і Черкаській області - 2058 будинків (97,6%), а найменше - в Луганській області - 409 (23,1%) та у Тернопільській області - 116 будинків (15%) [1].

І це при тому, що ще в 2017 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про комерційний облік комунальних послуг», згідно з яким лічильники тепла повинні бути встановлені в кожному будинку [3].

При цьому існує суттєвий потенціал підвищення енергоефективності в регіонах України (рис. 3).

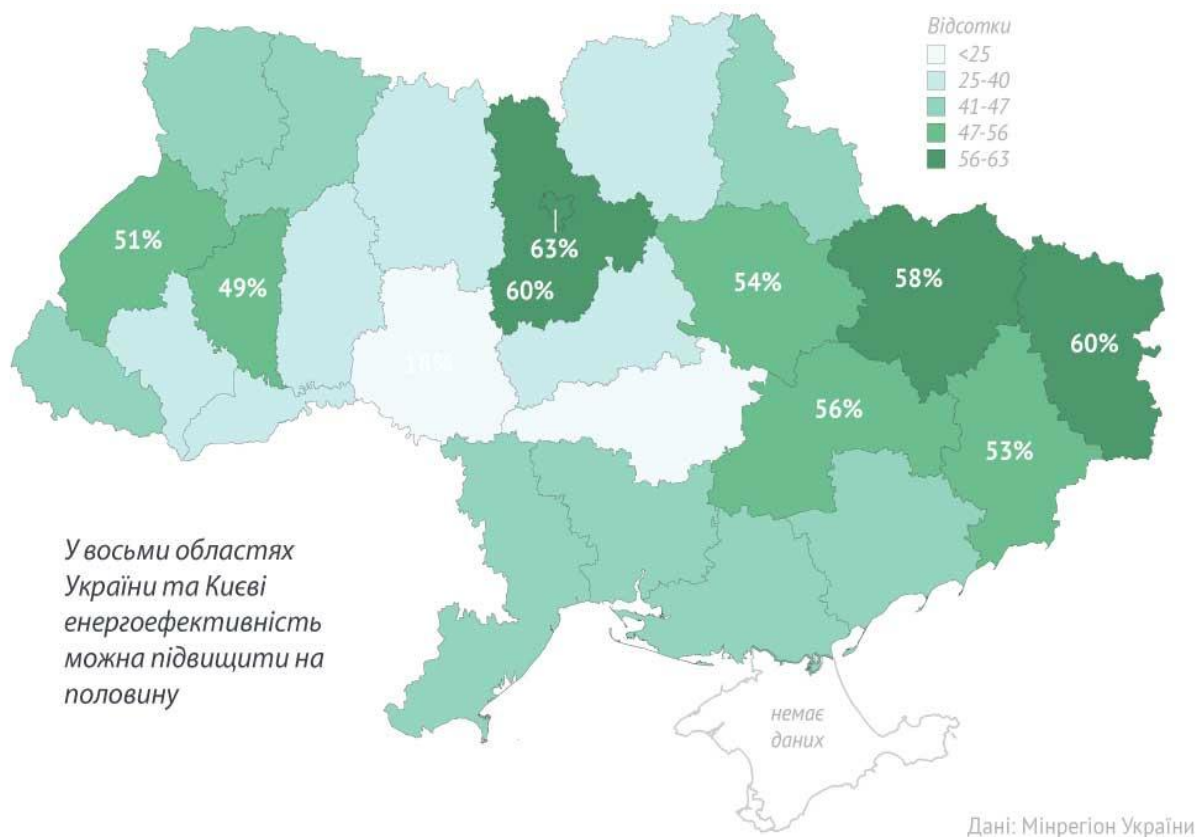

Рис. 3. Потенціал підвищення енергоефективності в областях України, % [2].

Так, у восьми областях України та м. Києві енергоефективність можна підвищити на половину та більше: в м. Київ – на 63%; в Луганській та Київській області – на 60%; в Харківській – на 58%; Дніпропетровській – на 56%; Полтавській – на 54%; Донецькій – на 53%; Львівській – на 51%; Тернопільській області – на 49%.

Якщо в Україні буде підвищено енергоефективність житлового сектору України до середнього в країнах ЄС показника, то значно скоротяться втрати та потреба в імпорті енергоресурсів. Зрозуміло, що для цього потрібні значні кошти.

Так, за оцінками Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України весь комплекс модернізації котелень, теплових мереж та будинків усіх типів та форм власності потребує \$57 млрд. (табл. 3).

Одним з головних напрямів реалізації державної політики у сфері енергозбереження та енергоефективності в Україні має стати формування механізмів та інструментів залучення інвестицій у цю сферу.

Одним з таких державних інструментів стала програма так званих «теплих кредитів». Так, за період з жовтня 2014 р. по серпень 2017 р. близько 320 тис. сімей в Україні скористалося урядовою програмою «теплих кредитів» на загальну суму понад 4 млрд. грн. Зокрема, найбільшу популярність має утеплення індивідуального житла. Цим напрямом програ-

ми скористалися близько 210 тис. сімей, залучивши на енергоефективні матеріали і обладнання 3,5 млрд. грн. Крім того, понад 21 тис. приватних домогосподарств отримало в банках 367 млн. грн. на встановлення твердопаливних котлів.

Таблиця 3

Інвестиційні потреби в теплодернізації України [2].

Сфера	Інвестиційна потреба, млрд дол.	Потенціал скорочення споживання газу, млрд м ³
Утеплення багатоквартирних будинків	17	2,3
Утеплення індивідуальних будинків	28	4,7
Заміна індивідуальних котлів на більш ефективні	4	1,7
Утеплення громадських будівель	2	0,3
Модернізація виробництва тепла та мереж	6	2,4
Всього	57	11,4

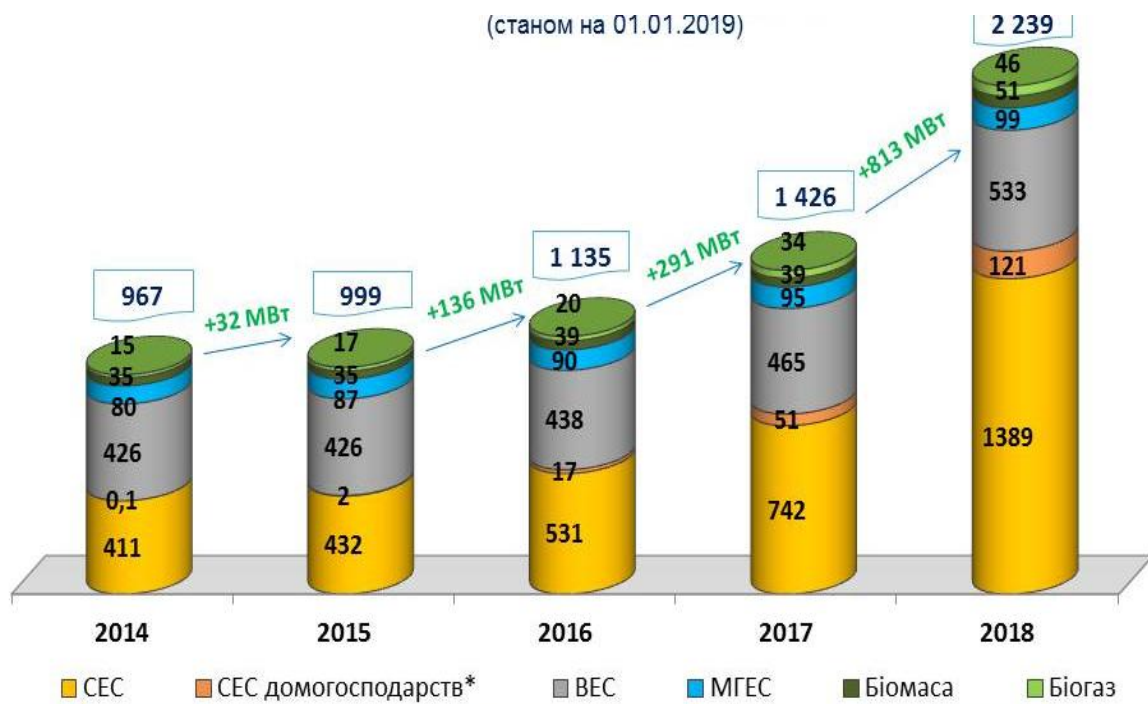
Понад тисячу ОСББ та ЖЕКів, які обслуговують близько 80 тис. сімей, стали учасниками програми, отримавши в банках 178,3 млн. грн. на впровадження енергоефективних заходів у багатоповерхових будинках. ОСББ особливо активні в питанні енергозбереження. З початку 2017 р. програмою скористалися 468 ОСББ, залучивши на енергоефективні заходи понад 100 млн. грн. Це більше, ніж за весь 2016 р., коли було видано 435 кредитів для ОСББ та ЖЕКів на загальну суму 61 млн. грн. [8].

Важливим напрямом підвищення результативності державної політики енергозбереження та енергоефективності в усіх сферах суспільного життя в Україні є розвиток відновлюваної енергетики.

У 2018 р. зафіксовано динамічний розвиток української «зеленої» енергетики: встановлено 813 МВт нових потужностей (в які інвестовано понад 730 млн. євро), що майже втричі більше, ніж встановлено об'єктів відновлюваної електроенергетики впродовж 2017 р. (рис. 4).

Зокрема, протягом 2018 р. в Україні встановили: 646 МВт сонячних електростанцій; 70 МВт СЕС приватних домогосподарств (дані за 9 міс.); 68 МВт вітроелектростанцій; 13 МВт станцій, що генерують електроенергію з біомаси; 12 МВт об'єктів, що виробляють електроенергію з біогазу; 4 МВт малих ГЕС. Загалом, на 1 січня 2019 р. в Україні введено у дію 2240 МВт потужностей, які генерують «чисту» електроенергію, що у 1,5 разу більше, ніж на кінець 2017 р. (близько 1500 МВт) [9].

Позитивною є також динаміка зростання частки «чистої» енергії в загальному обсязі генерування: з 2014 р. по 2017 р. вона збільшилася більш ніж у 1,5 рази – з 3,9% до 6,7% (підвищення майже на 1% щорічно), зокрема: 1) у споживанні електроенергії – з 7,4% до 8,6%; 2) у системах опалення – у більш ніж два рази з 3,4% до 7,6%.

З початку 2015 р. введено **1271 МВт** та залучено близько **1,2 млрд €** інвестицій

Рис. 4. Встановлена потужність об'єктів відновлюваної енергетики, що працюють за «зеленим» тарифом (в т.ч. СЕС домогосподарств), МВт [9].

Ці результати можуть свідчити про ефективність тих законодавчих змін, які були розроблені та реалізуються державою, а саме: 1) стимулюючий тариф на тепло «не з природного газу»; 2) «зелений» тариф, прив'язаний до курсу євро для всіх видів генерації «чистої» енергії; 3) збільшений «зелений» тариф на електроенергію з біомаси та біогазу до 12,4 центи/кВт*год.; 4) можливість укладати довгострокові договори на продаж «чистої» електроенергії за «зеленим» тарифом; 5) надбавка до «зеленого» тарифу за використання українського обладнання тощо [10].

Висновки. Отже, раціональне споживання енергетичних ресурсів, забезпечення необхідного рівня енергозбереження та енергоефективності є невідкладним та першочерговим завданням системи публічного управління та адміністрування в Україні. Дієва та результативна державна політика енергозбереження та енергоефективності має стати передумовою відродження конкурентного промислового виробництва, подальшого розвитку агропродовольчого комплексу та сфери послуг, реформування житлово-комунального господарства та вирішення існуючих соціальних проблем. Передумовою для укріплення міжнародного авторитету України, має стати широке використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива в усіх сферах суспільного життя, що сприятиме вирішенню питань забезпечення енергетичної та економічної незалежності країни, розвитку місцевих громад, охороні навколишнього середовища та поліпшенню

екології, що й буде предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. В яких областях більше всего установлено теплосчетчиков в домах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <https://delo.ua/business/stalo-izvestno-skolko-teploschetchikov-ustanovle-347560/>.

2. Денисенко А. Потенціал енергоефективності // А. Денисенко, Я. Михайлишин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <http://texty.org.ua/d/energy/>.

3. Закон України «Про комерційний облік комунальних послуг» від 22 червня 2017 року, № 2119-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-19>.

4. Енергоємність за 2007 – 2017 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Кінцеве енергоспоживання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

6. Майстро С.В. Концептуальні засади стратегії державного регулювання та перспективи розвитку альтернативної енергетики в Україні / С.В. Майстро, О.Л. Волошин // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2015. – Вип. 3 (50). – С. 100 – 106.

7. Майстро С.В. Механізми державного регулювання розвитку альтернативної енергетики: теоретичні підходи до визначення та змісту / С.В. Майстро, О.Л. Волошин // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Вип. 43. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. – С. 36 – 43.

8. «Теплі кредити» в Україні взяли 320 тисяч сімей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <http://www.epravda.com.ua/news/2017/08/25/628371/>.

9. У «зелену» енергетику України торік інвестували понад 730 мільйонів євро (інфографіка). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <https://news.finance.ua/ua/news/-/441598/u-zelenu-energetyku-ukrayiny-torik-investuvaly-ponad-730-miljoniv-yevro-infografika>.

10. Частка «чистої» енергії за три роки збільшилася в 1,5 разу – Держенергоефективності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до стор. : <https://news.finance.ua/ua/news/-/441329/chastka-chystoyi-energiyi-za-try-roky-zbilshylasya-v-1-5-razu-derzhenergoefektyvnosti>.

References:

1. In which areas are the most installed heat meters in homes. [V kakih oblastyakh bol'she vsego ustanovleno teploschetchikov v domah]. Web. 27 Feb. 2019, <delo.ua/business/stalo-izvestno-skolko-teploschetchikov-ustanovle-347560>.

2. Denisenko, A. and Mykhailyshyn, Y. "Energy efficiency potential. [Potencial energoefektivnosti]." Web. 22 Feb. 2019, <texty.org.ua/d/energy>.

3. Law of Ukraine "On Commercial Accounting of Utilities". [Zakon Ukrainy "Pro komerciyiniy oblik komunal'nyh poslug]. Web. 23 Feb. 2019, <zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-19>.

4. Energy intensity for 2007-2017. [Energoemkist' za 2007-2017 roki]. Web. 21

Feb. 2019, <ukrstat.gov.ua>.

5. *Final energy consumption in Ukraine. [Kinceve energospozhivannya v Ukraini]*. Web. 20 Feb. 2019, <ukrstat.gov.ua>.

6. Maistro, S. and Voloshin, O. "Conceptual bases of the state regulation strategy and perspectives of alternative energy development in Ukraine. [Konceptual'ni zasady strategii derzhavnogo reguluvannya ta perspektivi rozvitku al'ternativnoi energetiki v Ukraini]." *Teoriya ta praktyka derzhavnogo upravlinnya*. 3 (50) (2015): 100 – 106. Print.

7. Maistro, S. and Voloshin, O. "Mechanisms of state regulation of alternative energy development: theoretical approaches to the definition and content. [Mehanizmy derzhavnogo reguluvannya rozvitku al'ternativnoi energetiki: teoretichni pidhody do viznachennya ta zmistu]." *Efektivnist' derzhavnogo upravlinnya. Zb. nauk. pr. L'vivs'kogo regional'nogo institutu derzhavnogo upravlinnya Nacional'noi akademii derzhavnogo upravlinnya pri Prezidentovi Ukrainy* 43 (2015): 36 – 43. Print.

8. Warm Loans" in Ukraine has taken 320 thousand families. [Tepli kredyty v Ukraini vzyaly 320 tysyach simey]. Web. 24 Feb. 2019, <pravda.com.ua/news/2017/08/25/628371/>.

9. In the "green" energy sector of Ukraine last year more than 730 million euro was invested (infographics). [U "zelenu energetyku" Ukrainy torik investuvaly ponad 730 mil'yoniv evro (infografika)]. Web. 23 Feb. 2019, <news.finance.ua/ua/news/-/441598/u-zelenu-energetyku-ukrayiny-torik-investuvaly-ponad-730-miljoniv-yevro-infografika>.

10. The share of "clean" energy in three years has increased by 1.5 times". [“Chastka “chystoi” energii za try roky zbil'shylasya v 1.5 razy - Derzhenergoefektyvnosti]. Web. 26 Feb. 2019, <news.finance.ua/ua/news/-/441329/chastka-chystoyi-energiyi-za-try-roky-zbilshylasya-v-1-5-razu-derzhenergoefektyvnosti>.

DOI: 10.5281/zenodo.3233351

УДК 378:372.77(477)

Бондаренко А. І., докторант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Bondarenko A., PhD in public administration, doctoral candidate, National University of Civil Protection of Ukraine

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ**

**CONCEPTUAL BASES OF FORMATION OF MECHANISMS OF
FINANCIAL SECURITY STATE REGULATION ENSURING**